

Pisma streljanih*

mihail šolohov

...Vršim poslednja ispitivanja svoje savesti. To je ispitivanje pozitivno. Kad bih ponovo započeo život, pošao bih istim putem.

I ove noći, i uvek verujem, da je moj dragi Pol Vajan Kutirje imao pravo, kad je rekao „da je komunizam mladost sveta“ i „da sprema sutrašnjicu koja peva“. Za koji čas ću i ja spremati „sutrašnjicu koja peva“. Osećam se jak i prkosim smrti...

15. XII. 1941

Gabriet Peri

...A ipak ću ti učiniti tu strašnu stvar: ostaviću te. To je zato, što mi i naša ljubav nismo časi na svetu; postoji čitav život koji može učiniti srećnima ili nesrećnima i nas i druge, i za tu sam sreću, koja je veća od naše, ali u kojoj je i naša sadržana, ja otišao...

...Osim u tebe, verovao sam još samo u jednu stvar, i za nju umirem. Bio sam kadar da budem pravi čovek, s idealom i s osećanjem dužnosti. Teško je, znaj, ali ću taj udarac izdržati, možeš se ponositi mnom...

7. III. 1944

Zorž Siterne

...Mojoj ženi recite, kad to bude moguće, samo ovo: „Voleo te je, i kad je došao poslednji čas, zaspao je, ponevši u svojim umornim očima tvoju nežnu sliku i sjajno privrđenje kiše crvenih zvezda.“

25. VII. 1942

Andre Delma

...Oprosti mi što ti to kažem; volim te od sveg srca i ostavljam te, noseći sa sobom sve lepe uspomene i svu nežnost koju si za mene osećala. Treba ići u život kao što ja idem u smrt. Imam poverenja. Ne osećam nikakvu mržnju, Francuska će živeti...

17. III. 1944

Marsel Fransoa

...Hteo sam, da čitavo čovečanstvo bude srećno. Gledajte u lice budućnosti koja je radosna, sigurna: bićete srećni, a ja ću biti tvorac vaše sreće.

Umirem mlad, vrlo mlad, ali ima nešto što ne umirem, to je moj san! Nikada mi se nije činio jasniji, veličanstveniji i nama bliži, nego sada. Najzad je došao čas moje žrtve i čas se njegova ostvarenja približuje. Moje se pismo završava, vreme ipak teče, samo me tri sata dele od smrti, moj život je pri kraju.

Brzo će proći ostra zima, brzo će doći lepo leto, a ja, ja ću se smeđati smrti, jer ja neću umreti, neće me ubiti, učiniće da većno živim: moje ime neće poste moje smrti odzvanjati kao mrtvačko zvono nego kao zanos pun nade...

15. XI. 1941

Felisjen Zoli

* Odlomci iz pisama streljanih Francuza, pripadnika Pokreta otpora, pisanih nekoliko časova pre pogubljenja.

stojan batić

prometej

tihi don

Aksinija je zatezala dizgine i, zaturajući se, naginjala se na stranu. Grigoriju počeo za rukom da je zadržati, inače bi pala.

— Ti si ranjena?! Gde te pogodilo? Ta govori!... — upita Grigorije promuklo.

Ona je ćutala i sve teže se naveljivala na njegovu ruku. Pritiskujući je u traku uz se, Grigorije je saptao teško dišući:

— Za ime božje! Bar jednu reč! Ta šta je to s tobom?!... Ali ni jauka ni reči ne ču od zamenete Aksinije.

Na dve vrste od sela Grigorije naglo skrenu, pa je pažljivo položi na zemlju.

Skide s nje toplu rektu, iscepa na grudima laku cicanu bluzu i košulju i pipajući nade razu. Kušurn je ušao Aksiniju u levu plećku, razdrobio kost i ukoso izišao pod desnom ključnjakom. Krvavim drhtavim rukama Grigorije izvadi iz bisaga svoju čistu košulju i zavoj za prvu pomoć, podiže Aksiniju, podmetnu joj pod leđa koleno, pa počeo previjati, trudeći se da zaustavi krv koja je šibala ispod ključnjake. Parčad košulje i zavoj brzo se potcerneli, skroz natopljeni krvlju.

Krv je tekla i iz poluotvorenih usta Aksinijinih, kлокотала i krikotala u grlu. I Grigorije, obamirajući od užasa, shvati da je sve svršeno, da se ono najstrašnije što se moglo desiti u njegovom životu — već desilo.

Niz strnu padinu udoline, po stazi ugaženoj u travu i posejanoj ovčijim brabonjicama, on se oprezno spusti u jarugu, noseći na rukama Aksiniju. Njena mlitavo oborena glava ležala je na njegovim ramenima. On je slušao Aksinijino disanje sa šištanjem i krikljanjem i osećao kako toplu krv napušta njeno telo i lije iz usta njemu na grudi. Za njim sidiše u jarugu i oba konja. Frkćući i zvekećući demovima, počеше pasti sočnu travu.

Aksinija je umrla na Grigorijevim rukama pred samo svačuće. Svest joj se nikako nije vratila. On je ćuteći poljubio u hladne i slane od krvi usne, pažljivo je spusti na travu, pa ustade. Neke nepoznata sila gurnu ga u grudi i on posrnu nazad, pade na leđa, ali odmah uplašeno skoči na noge. I još jednom pade, udarivši jačim gohom glavom o kamen. Zatim, klečeći, izvadi iz korica sablju i počeo kopati grob. Zemlja je bila vlažna i meka. On se žurio, ali ga je davilo u grlu, i da bi lakše disao — iscepa na sebi košulju. Rana jutarnja svežina hladila mu je znojave grudi, — to mu olakša rad. Zemlju je izbacivao rukama i

kapom, ne odmarajući se ni trenutka, ali dok je iskopao grob dubok do pojasa, prošlo je dosta vremena.

Sahranjivao je svoju Aksiniju pri jasnoj jutarnjoj svetlosti. Kad ju je položio u grob, skrstio joj je na grudima mrtvački blede preplanule ruke, povezačom joj pokrio lice, da ne bi zemlja zasipala poluotvorene, nepomično k nebu upravljene oči njene, koje su već počele gubiti sjaj. Oprosti se s njom, čvrsto verujući da se rastaju na kratko vreme...

Dlanovima brižljivo utaba na humci glavom žutu ilovaču i dugo je klečao pored groba, oborene glave, klataći se pomalo.

Sad se nije imao rašta žuriti. Sve je bilo svršeno.

U svojoj magli južnog vetra pojavljivalo se nad udolinom sunce. Njegovi zraci posrebrihvali su gustu sedinu na nepokrivenoj Grigorijevoj glavi, klizili po bledom i skamenjenom licu. Kao da se probudio iz teškog sna, on podiže glavu i spazi nad sobom crno nebo i zaslepljujući sjajan crn sunčani krug...

Preveo Miloš Moskvoljević

leonid leonov lopov

reč... u ornamentu! U nečem poput koprene, ili, bolje reći, poput pozlate. Može ornament da bude izražen u čemu god hoćeš: u šarama kravate, u navici kako se drži cigareta, u načinu mišljenja, u porodičnim tradicijama, u kulturi, u dobrim delima... u svem ostalom što zahvaljujući čoveku postoji na zemlji. Čovek bez ornamenta, to vam je goli čovek. Naša revolucija i jeste značajna po tome što je skinula sa čoveka ovestali ornament. A možda je čovek i sam mrzeo smrdljivi ornament svoj!... Izvinite, vi ste hteli nešto da kažete...

— Ne, ja ništa nisam hteo da kažem! — trže se Manju-

kin. — To jest, hteo sam zamoliti da tiše govoriš: moj sudanar spava... — I on pokaza glavom na zid od deseka iza sebe.

— A sad je opet sve po svačudašnjem redu — nastavi Firsov tišim glasom, i zagleda se u gustu orno vnu. Život opet ulazi u svoju formu: pijanica pije, pop se moli Bogu, siromah prosji, žena diplomate čisti nožke... a ne obrnuto. Organizam se prevlači novom kožom, jer se bez kože ne da živeti, strasno je, i hladno. Go čovek nestaje iz saobraćaja, a da se dode do njega treba se spustiti na samo dno...

(Prevela Bosa Petrović)

Konstantin Baljmont (1867—1942)

ZVEZDANI VITEZ

Nije bog, već snažni brat bogova.
Trudbenik najtežih poslova. Pa, ti, ko si?
Nečiste stvari iz sveta isterivao si
I, slobodan, bio si prijatelj svih robova.

Kada zviždi oko tvojih stubova
Morska bura, raskine se magla i vidi.
Hidre si tamanio. Pčelinje sače dirao nisi
Ni pčele pometao u časama cvetova.

Bio si kao stari dub glave žume.
I tvoja ruka mogla je da pređe sena.
A kad se pocepala zemaljska zavesa,

Otišao si u plave daljine.
I Sunce privlači sebi, krijući sanje
Da dostigne na stazi — sazvežđe Herkulesa.

Impresionista ili simbolista, pesnik (originalan i duhovit) ili prevodilac (dobar poznavalac tuđih strasti) — u svemu ima zrna istine. Zanesen sunčanim vizijama i opijen astralnim simbolima, Baljmont je ostavio nekoliko antoloških pesama.